

Ärende: Begäran om utlåtande om ändring av klientavgifter inom socialvården

Funktionsrätt Åland r.f. har mottagit en remissbegäran angående förslag till ändring av klientavgiftslagen på Åland. Förbundet representerar genom sina medlemsföreningar cirka 4 300 personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga på Åland. Yttrandegruppen, som består av representanter från förbundet och dess 11 medlemsföreningar, har nyligen diskuterat lagförslaget och lämnar följande utlåtande.

Funktionsrätt Åland välkomnar förslaget att höja det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg från 250 till 300 euro. Vi ser även positivt på den ändrade regleringen gällande efterskänkning och nedsättning av avgifter.

Vi anser dock att den föreslagna höjningen omfattar en alltför begränsad grupp. Övriga grupper som berörs av samma lagparagraf (16 §) lämnas utan motsvarande höjning, trots att de redan före detta lagförslag tilldelats mindre disponibla medel än personer inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Det är anmärkningsvärt att höjningen motiverats som en kompensation för det slopade sjukdomskostnadsavdraget i kommunalbeskattningen, men att den endast omfattar en begränsad grupp personer. Vi anser att fler personer ska kompenseras för bortfallet av sjukdomskostnadsavdraget. Vi förespråkar därför i detta lagförslag en generell höjning på 20 procent för samtliga grupper som omfattas av 16 § i landskapslagen om klientavgifter inom socialvården. Vårt förslag skulle konkret innebära att klienter i långvarig familjevård skulle få 200 euro istället för nuvarande 167 euro och personer inom långvarig institutionsvård skulle få 180 euro istället för nuvarande 150 euro. I sammanhanget är det viktigt att notera att institutionsboende personer har kunnat dra av inbetald avgift för ett år, vilket de nu har gått miste om.

Relativ ekonomisk ojämlikhet leder till absolut ojämlikhet i människors möjligheter att leva ett fullvärdigt liv. Det handlar inte primärt om hur mycket pengar en person har, utan om vad personen konkret kan göra med dessa medel. Detta har blivit särskilt påtagligt i tider av ökad inflation då allt fler har svårt att klara sig ekonomiskt. Mot denna bakgrund argumenterar vi för en mer substantiell ökning av de disponibla medel för klienter som berörs av landskapslagen om klientavgifter inom socialvården.

Vi anser att den föreslagna höjningen på 50 euro framstår som otillräcklig i förhållande till den historiska KPI-utvecklingen (konsumentprisindex) på Åland. Eftersom KPI-utvecklingen på Åland skiljer sig från utvecklingen i riket, anser vi att indexjusteringen bör kopplas till den

åländska KPI-utvecklingen, snarare än det riksomfattande arbetspensionsindexet. Klientavgiftslagen ligger inom Ålands behörighet och därför bör även indexet vara Ålandsspecifikt.

Vi förespråkar att höjningen ska gälla från 2025, inte från 2026 som föreslås. Vi rekommenderar en retroaktiv utbetalning från och med 1.1.2025. Om justeringen i 16 § träder i kraft först från 1.1.2026 kommer ålänningar inom långvarigt serviceboende med heldygnsvård att stå helt utan kompensation för bortfallet av sjukdomskostnadsavdraget under 2025.

Vi vill även uppmärksamma problematiken, som vi lyfte i vårt förra utlåtande kring landskapslagen om klientavgifter (ÅLR 2023/3076), att klienten själv ansvarar för att bevaka att avgiftstaket inte överskrids. Enligt klientavgiftslagen åläggs klienten att själv ha kontroll över sina klientavgifter och vid behov reklamera kvitton och utgifter som ingår i högkostnadsskyddet inom socialvården. Detta är ytterst problematiskt då många klienter inom socialvården har begränsade möjligheter att bevaka sina egna intressen och hantera sina ekonomiska angelägenheter. Enligt lagens (9 §) ska myndigheten förse klienten med ett uppföljningskort, men detta verkar tyvärr saknas i flera verksamheter. Vi efterlyser därför återigen ett automatiserat system som övervakar klientens utgifter och meddelar när taket är nått.

Funktionsrätt Åland tackar för möjligheten att lämna synpunkter på förslag till ändring av klientavgifter inom socialvården.

Mariehamn, 10 mars 2025

Jan Salmén

Ordförande

Karl Wahlman

Verksamhetsledare

Funktionsrätt Åland rf

Skarpansvägen 30, 22100 Mariehamn

+358 (0)18 22 360, info@handicampen.ax

www.handicampen.ax

